

Srbija – Hrvatska – Šta nas očekuje nakon ulaska Hrvatske u EU? Izazovi za regionalnu politiku Republike Srbije

Uvod

Dana 19. juna 2013. u Beogradu, Fondacija Hajnrh Bel u Srbiji (*Heinrich Böll Foundation - HBS*), Evropski pokret u Srbiji (EPuS) i Savet za politiku demokratizacije (*Democratization Policy Council - DPC*) su održali stručnu debatu pod nazivom „Srbija – Hrvatska – Šta nas očekuje nakon ulaska Hrvatske u EU?” Cilj ovog događaja je da promovise otvorenu diskusiju između kreatora politike i stručnjaka iz oblasti spoljne politike u Srbiji, kao i njihovih kolega iz Hrvatske o stanju bilateralnih odnosa i njihovom budućem razvoju nakon ulaska Hrvatske u Evropsku uniju.

Odnos između Hrvatske i Srbije se kroz istoriju pokazao kao ključan za razvoj regiona Zapadnog Balkana. Posle promene režima u obe zemlje u periodu 1999-2000. godine, intenzivirane su nade da će Hrvatska ili Srbija, ili obe ove zemlje, postati regionalni faktori demokratizacije. One se nisu ostvarile. Obe države su bile zaokupljene rešavanjem sopstvenih tranzicionih teškoća u narednoj deceniji, dok su posvećivale malo energije namirivanju računa (bukvalno ili figurativno) sa svojim susedima. Uprkos tome, odnosi između Srbije i Hrvatske su i dalje od presudne važnosti za regionalnu stabilnost. Inicijativa koja je potekla od hrvatskog predsednika Ive Josipovića i prethodnog predsednika Srbije, Borisa Tadića, za poboljšanje odnosa između dve države u pravcu pomirenja, odigrala je ključnu ulogu u promociji ideje regionalne saradnje u poslednjih nekoliko godina. Sve ovo se ne događa samo na bilateralnom nivou, već kao sastavni deo procesa integracije zemalja Zapadnog Balkana u Evropsku uniju. Odnosi između Beograda i Zagreba su otišli korak unazad stupanjem na dužnost predsednika Srbije Tomislava Nikolića, ali su načinjeni važni koraci u pravcu normalizacije nakon posete hrvatskog premijera Zorana Milanovića Beogradu u martu ove godine. Ulaskom Hrvatske u EU 1. jula 2013. godine, odnosi Srbije sa Hrvatskom se menjaju i postaju takođe i odnosi sa EU. Ova promena automatski usmerava pažnju ka određenim aspektima bilateralnih odnosa, posebno ka ekonomskim i trgovinskim odnosima. Ovaj okrugli sto je zamišljen tako da razjasni koji je potencijali pravac odnosa između Srbije i Hrvatske u kontekstu činjenice da Hrvatska postaje 28. zemlja članica Evropske unije.

Okrugli sto je okupio kreatore politike, stručnjake za spoljnu politiku iz akademskih krugova, stručnjake i predstavnike privrede, kao i predstavnike organizacija civilnog društva iz Srbije i Hrvatske. Ovaj skup koji je imao formu otvorenog okruglog stola je održan po „*Chatham House*“ pravilu. Ovaj rad rezimira tok skupa koji se sastojao iz dve odvojene, ali povezane diskusije: prve o ekonomskim odnosima između Srbije i Hrvatske i druge o stanju bilateralnih odnosa na generalnom nivou, uključujući nerešena pitanja i sporove.

I. Srbija i Hrvatska - ekonomski odnosi: izazovi i očekivanja

Diskusiju je otvorila govornica iz Srbije koja je pružila pregled najznačajnijih efekata ulaska Hrvatske u EU na bilateralne ekonomske odnose. Postoje dve osnovne vrste promena u trgovinskim odnosima, istakla je – promene u carinskom režimu i institucionalne promene. Od 1. jula, carinski režim između Srbije i Hrvatske definisan CEFTA sporazumom o slobodnoj trgovini će prestati da se primenjuje jer Hrvatska automatski prestaje da bude članica CEFTA-e prilikom ulaska u EU. Takav carinski režim će biti zamenjen carinskim režimom između Srbije i EU koje je definisan u Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) Evropske unije sa Beogradom. SSP je konačno stupio na snagu nakon što je i poslednja zemlja članica EU, Letonija, nedavno ratifikovala ovaj sporazum. Prema uslovima definisanim u SSP, Srbija će se naći u povoljnijem položaju. Kao i sa ostatkom EU, neće biti carina na izvoz industrijskih proizvoda iz Srbije u Hrvatsku, a isto važi i za većinu poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, osim za četiri kategorije za koje postoje izvozne kvote – šećer, vino, juneće meso i pastrmka. Sa druge strane, za Hrvatsku će bescarinski režim biti okončan, a izvoznici će morati da plaćaju carinu na većinu proizvoda koja će se kretati između 4 i 13 procenata. Ova učesnica je dodala da se na zahtev Zagreba od septembra 2012. godine odvijaju razgovori između Evropske komisije i Srbije kako bi se ponovo ugovorio trgovinski režim SSP-a. Cilj Zagreba je da i posle 1. jula zadrži bescarinski režim na koji ima pravo po CEFTA sporazumu, što je zahtev koji Beograd odbija. Pregovori neće biti završeni do trenutka kada Hrvatska uđe u EU, kao što je originalno bilo planirano. Što se tiče institucionalnih promena u trgovinskim odnosima, srpski proizvodi će morati da budu usaglašeni sa standardima EU kako bi mogli da se izvoze u Hrvatsku. Ovu uključuje poljoprivredne proizvode koji moraju ispuniti visoke higijenske standarde EU. Ova učesnica je ocenila da će ovo predstavljati stvaran problem za srpske proizvođače. Tako, na primer, ne postoji šansa da mleko iz Srbije ispuni kriterijume pre ulaska Hrvatske u Evropsku uniju, posebno nakon skandala sa aflatoksinom koji se dogodio krajem 2012. godine. Druga institucionalna promena će biti to što Hrvatska dobija pristup strukturnim fondovima EU, koji privredi ove zemlje obezbeđuju značajnu prednost na tržištu u okruženju. Međutim, hrvatske kompanije će izgubiti slobodan pristup javnim tenderima koji su imale u Srbiji zahvaljujući CEFTA sporazumu. Prema režimu SSP-a, one će tek postepeno ponovo dobijati pristup tenderima. Govornica je zaključila da će ekonomski efekti članstva Hrvatske u EU na bilateralne trgovinske odnose sa Srbijom i širim regionom uglavnom biti negativni za Hrvatsku jer će hrvatski proizvodi postati skuplji, a samim tim i manje konkurentni. Konkurenti iz drugih zemalja u regionu koje nisu članice EU će se umešati, što je prilika za srpsku privredu. U toj trci, dodala je, Bosna i Hercegovina će biti najozbiljniji konkurent Srbiji kada se radi o poljoprivrednim i prehrambenim proizvodima.

Jedna govornica iz Hrvatske je u diskusiji predstavila hrvatsku perspektivu. Na početku je izjavila da evropske integracije Hrvatske mogu poslužiti kao uzor za druge zemlje u regionu. Ona je tvrdila da je proces pristupanja te zemlje suštinski različit od procesa u Sloveniji, Bugarskoj ili Rumuniji. Takođe, dodala je, sve zemlje u regionu imaju zajedničku istorijsku osnovu i stoga se suočavaju sa sličnim problemima. Ona je dala pregled najvažnijih promena sa kojima će se suočiti hrvatska privreda kao nova zemlja članica EU. Doći će do „strašnog porasta konkurencije“ na hrvatskom tržištu nakon što isto bude otvoreno za ostale zemlje EU. Poljoprivredni proizvodi će se suočiti sa posebno ozbiljnim problemima prilikom konkurisanja na čvrsto uspostavljenom tržištu Unije. Kao nova zemlja članica, Hrvatska će

dobiti 800 miliona evra subvencija za poljoprivredu i ruralni razvoj, uz još dodatnih 1,1 milijardu evra u drugim strukturnim fondovima EU. Što se tiče uticaja na ekonomske odnose između Hrvatske i Srbije, ona je takođe iznela mišljenje da će se uslovi za uvoz poljoprivrednih proizvoda iz Srbije u Hrvatsku značajno poboljšati. Sa druge strane, ona smatra da nema značajnih otežavajućih okolnosti za hrvatske prehrambene kompanije prilikom izvoza u Srbiju, osim za nekoliko proizvoda kao što su, na primer, hrvatske cigarete. Ova učesnica se osvrnula i na diskusiju koja traje u javnosti obe zemlje po pitanju toga da li će promene u trgovinskom režimu dovesti do preseljenja pogona za prerađivanje hrane hrvatskih kompanija u Srbiju. Ona je iznela mišljenje da ne očekuje da veći broj preduzeća donese takvu odluku. Takođe je istakla da se Hrvatska nada povećanju srpskih investicija nakon što Hrvatska postane članica Evropske unije.

Još jedan govornik iz Srbije se osvrnuo na CEFTA sporazum o slobodnoj trgovini. Pohvalio je CEFTA sporazum kao veliki uspeh koji je dao ogroman doprinos regionalnoj ekonomskoj saradnji. Podsetio je publiku da su pre proširivanja CEFTA-e na Jugoistočnu Evropu regionalni ekonomski odnosi bili zasnovani na „složenom skupu bilateralnih sporazuma.“ Kada su zemlje Zapadnog Balkana postale članice CEFTA-e 2007. godine, nekarinske barijere u trgovini su predstavljale najveći problem u regionalnim ekonomskim odnosima. Danas su one prilično marginalno pitanje. On je istakao da kako Hrvatska sada istupa iz CEFTA-e, nije se još ni počelo sa rešavanjem mnogih važnih pitanja u okviru ovog sporazuma. Tu je nabrojao trgovinu uslugama, pitanje intelektualne svojine, kao i nerazvijanje regionalnih proizvoda i izlazak na treća tržišta. Ovaj učesnik je generalno pozdravio ulazak Hrvatske u EU i izneo mišljenje da će to podstaći Srbiju da modernizuje svoje proizvode i proizvodnju kako bi bila u mogućnosti da izvozi u Hrvatsku i na šire područje EU. Što se tiče tekućih pregovora Srbije sa EU po pitanju trgovinskog režima SSP-a, izrazio je stav da je „revizija tog sporazuma svakako potrebna.“ Ipak je izneo i kritiku na to da su neke Hrvatske kompanije vršile pritisak na svoju vladu da ispregovara održanje bescarinskog režima na koji su imale pravo na osnovu CEFTA sporazuma. Ovaj govornik je izrazio i svoje nezadovoljstvo stanjem ekonomskih odnosa između Srbije i Hrvatske. Srbija je tek na četvrtom mestu među izvozniciima u Hrvatsku i nalazi se u konstantnom trgovinskom deficitu. Ona trenutno izvozi robu u vrednosti od 400 miliona dolara u Hrvatsku, a uvozi robu od svog severnog suseda u vrednosti od 500 miliona dolara. Ove cifre, prema njegovom mišljenju, ukazuju na to da nešto nije u redu sa bilateralnim ekonomskim odnosima. Kako bi podupreo svoj argument, dodao je da su hrvatske investicije u Srbiju od kraja rata iznosile 500 miliona evra, dok su srpske investicije u Hrvatsku iznosile svega 40 miliona evra. Sve ove srpske investicije u Hrvatskoj su okončane neuspešno, tvrdeći pred trgovinskim sudovima u Hrvatskoj, kako je naveo, da se na trgovinu primenjuju politička ograničenja. Jedan učesnik iz Hrvatske je reagovao na ove navode i priznao da postoji „određeni protekcionizam“ kada se radi o srpskim investicijama, dok je drugi učesnik dodao da „mi imamo generalni problem sa stranim investicijama.“ U zaključku svog izlaganja, govornik iz Srbije je istakao da je trougao između Hrvatske, Srbije i Bosne i Hercegovine od „izuzetnog značaja“ za ekonomski razvoj ove tri zemlje. Ovaj trougao podrazumeva ogromne prilike za srpske proizvode, ali i nove ekonomske pritiske.

Druga učesnica je obrazložila centralnu ulogu regionalne saradnje u ekonomskom razvoju. Prehrambena industrija ima veliki potencijal za saradnju zato što, na primer, postoje komplementarni proizvodi. Pomenula je proizvodnju peciva kao jedan primer, za koju su

turski investitori pokazali interesovanje. Sledeći primer koji je navela je automobilska industrija FIAT-Zastava Kragujevac, gde italijanske kompanije koje su dobavljači komponenata nisu izvršile isporuku na vreme, što je dovelo do stvaranja uskih grla u proizvodnji. Govornica se zapitala zašto nije bilo ponuda od kompanija iz regiona koje se bave pomoćnim delatnostima. Ona se takođe osvrnula na regionalnu saradnju i izlazak na treća tržišta i pomenula je konzorcijum FENIKS koji su zajednički osnovale građevinske kompanije iz Slovenije, Hrvatske, Srbije i Bosne i Hercegovine, a koji je ušao na rusko tržište. Iznela je i kritiku da je i dalje veoma malo uspešnih primera kao što je ovaj, jer često pominjani zajednički pristup trećim tržištima u velikoj meri ostaje na nivou marketinških kampanja domaćih vlada, dok izostaje ozbiljna institucionalna podrška. Što se tiče problema necarinskih barijera u trgovini, objasnila je da oni nisu endemski za ovaj region, već više opšti problem u globalnim trgovinskim odnosima koji, po njenom mišljenju, „neće nikada biti u potpunosti rešen.“ Po pitanju ulaska Hrvatske u EU i izazova za srpsku privredu koji iz toga proističu, istakla je da domaće kompanije imaju više nego dovoljno vremena da urade svoj domaći zadatak i da prilagode proizvodnju predstojećim institucionalnim i drugim promenama.

Pitanje adekvatne pripremljenosti kompanija u Srbiji za dolazak EU do njene granice se neprekidno ponavljalo tokom diskusije. Jedan od učesnika iz poslovnog sveta je objasnio da srpski preduzetnici znaju više o EU nego državne institucije. To posebno važi za izvozno orijentisana mala i srednja preduzeća. Pomenuo je i problematičnu ekonomsku strukturu u Srbiji, posebno njen veliki javni sektor, gde se priprema proizvodnje za tržišta EU odvija previše sporo. Jedna govornica iz Hrvatske je objasnila da je ta zemlja uspeła da smanji broj kompanija za preradu hrane koje imaju postrojenja koji nisu u skladu sa veterinarskim standardima EU sa 800 na početku pristupnih pregovora, na nekih 20 u trenutku ulaska u EU. Ona je pomenula i da se takav proces prilagođavanja suočava sa problemom u upravljanju i planiranju jer je pristupanje dugotrajan proces i njegov krajnji datum nije poznat sve do poslednjih faza. Osim toga, može doći do promena u pravnim tekovinama tokom procesa pristupanja. To se desilo u slučaju Hrvatske, što je uticalo na poljoprivredne proizvode. Vraćajući se na prethodnu diskusiju o zajedničkom izlasku na treća tržišta, jedan od učesnika je istakao da su regionalni konzorcijumi počeli da se vraćaju na tržišta koja je Jugoslavija opsluživala do 1990. godine: Rusija, arapski svet i neke od azijskih zemalja. Nekoliko učesnika je pokrenulo pitanje regionalnih saobraćajnica. Jedan od govornika je naglasio da su regionalne saobraćajnice, putevi i pruge izgubile svoj značaj u Evropi tokom ratova na Balkanu 90-ih godina prošlog veka i da od tada nisu uspele da povrate svoj značaj. U Srbiji se mnogo govori o oživljavanju saobraćajnica, u čijem fokusu se nalazi izgradnja Koridora 10. On je upitao da li Hrvatska ima interes da regionalne saobraćajnice povrate značaj koji su nekada imale. Ostali su pomenuli ideju regionalne transportne zajednice ili razvoja plovnog puta reke Save. Jedan od govornika iz Hrvatske je odgovorio da Hrvatska zaista jeste zainteresovana za oživljavanje regionalnog transporta, kao i da okvir integracija u EU ostavlja prostor za to. Ono što je potrebno je sporazum o zajedničkom razvoju između zemalja u regionu.

II. Srbija i Hrvatska - bilateralni odnosi: prikaz stanja i perspektive

Druga diskusija se uglavnom fokusirala na standardna bilateralna pitanja i sporove, kao i generalno na odnose između Srbije i Hrvatske. Jedan zvaničnik iz Hrvatske je istakao da su mediji u obe zemlje stvorili sliku usporenja u bilateralnim odnosima od stupanja na dužnost nove srpske Vlade 2012. godine, ali to nije slučaj u praktičnoj komunikaciji i saradnji između institucija ove dve države.

Nekoliko učesnika se dotaklo međusobne javne percepcije druge države i njenih građana. Jedan od govornika je istakao dva elementa u percepciji Srbije koji trenutno dominiraju u Hrvatskoj – sa jedne strane postoji sećanje na zajedničku, jugoslovensku prošlost i izvesna doza nostalgije koja je povezana sa njom i koja, čini se, raste, dok sa druge strane i dalje postoji nasleđe skorog rata/ratova koje opterećuje percepciju Srbije. On je predstavio i analizu izveštavanja hrvatskih medija o Srbiji. Zaključio je da iako generalno postoji povećanje pažnje za dešavanja u Srbiji, kvalitativna analiza izveštaja pruža pomešanu sliku. Jedan učesnik iz Srbije se složio da skorija prošlost i dalje u velikoj meri utiče na percepcije. Tako je prema hrvatskoj percepciji bilo više (hrvatskih) žrtava ubijenih u Vukovaru nego u Jasenovcu u Drugom svetskom ratu. Veliki deo srpske javnosti je i dalje ubeđen da su samo Srbi ubijani u Vukovaru. On je naglasio da mediji i obrazovni sistem igraju ključne uloge u menjanju postojećih obostranih pogrešnih percepcija. Objasnio je da javna percepcija Hrvatske u Srbiji prati standardan godišnji ritam uspona i padova, gde su padovi uglavnom povezani sa ključnim datumima u skorijoj zajedničkoj prošlosti ratovanja. Pomenuo je i da mnogi učenici u Srbiji imaju veoma ograničeno znanje o Hrvatskoj, na primer ne znaju ništa o gradu Splitu jer nikada nisu ni bili tamo.

Mnogi od okupljenih su pokrenuli pitanje bilateralnih sporova između Srbije i Hrvatske. Jedan učesnik je istakao da svi bilateralni sporovi u osnovi potiču od raspada socijalističke Jugoslavije. Tokom diskusije su identifikovani najvažniji sporovi:

- 1) Prava izbeglica. Još uvek postoji 40.000 registrovanih srpskih izbeglica iz Hrvatske koje žive u Srbiji. Nerešena pitanja uključuju regulisanje njihovog prava na penzije koje su ostvarili u Hrvatskoj, između ostalog.
- 2) Procesuiranje ratnih zločina. Postoje pregovori o saradnji na slučajevima ratnih zločina i postoji određen napredak, ali ovo pitanje je u celini i dalje nerazrešeno.
- 3) Nestala lica. Nekoliko zajedničkih sastanaka komiteta ove dve države je održano u poslednjih nekoliko godina, ali su njihovi rezultati ograničeni.
- 4) Obostrane optužbe za genocid. Jedan učesnik je izneo negativan sud navevši da „ne vidi ni snagu ni bilo kakav značajan politički interes da se dođe do rešenja.“
- 5) Povratak kulturnih dobara ukradenih tokom rata 90-ih godina prošlog veka od vlasnika u Hrvatskoj, koja se još uvek kriju u Srbiji.
- 6) Demarkacija zajedničke granice. Ovi sporovi su i dalje manje ozbiljni od onih u slučaju granice između Hrvatske i BiH, ali su i uprkos tome nerazrešeni. Pitanje demarkacije, kako je jedan učesnik istakao „može se tretirati kao tehničko, ali i kao političko pitanje.“
- 7) Restitucija imovine – ovo uključuje neimplementiranje Aneksa G Secesionog sporazuma za bivšu Jugoslaviju u kome su posredovale UN. To se odnosi na „Tuđmanov zakon o eksproprijaciji srpske imovine“, kako ga je nazvao jedan učesnik u diskusiji. On je istakao da postoje stotine tužbi pred hrvatskim sudovima koje su

podnele srpske kompanije kako bi im bila vraćena njihova imovina. Naglasio je da ovakva pravna situacija čini jedan od glavnih razloga zašto postoji veoma malo srpskih investicija u Hrvatsku. Drugi govornik je uzvratilo rekavši da još uvek postoji i oduzeta imovina hrvatskih građana u Srbiji, koji takođe i dalje imaju problem da dobiju pristup svojoj imovini i da je vrate u svoje vlasništvo.

Jedan govornik iz Hrvatske je zaključio da, ukupno gledano, „ovo nisu velika politička pitanja, ali takođe nisu ni mala.“ Takođe je skrenuo pažnju auditorijuma na činjenicu da nijedan od ovih bilateralnih sporova nije rešen tokom dugotrajnog procesa pristupanja Hrvatske Evropskoj uniji. Drugi učesnik je objasnio ovu činjenicu prirodom integracione politike EU. Na Zapadnom Balkanu, istakao je, paket mera evropskih integracije se razvio iz birokratskog instrumenta koji je primenjen u Centralnoj i Istočnoj Evropi u jak instrument demokratizacije. Kako se ovaj pomak dogodio više slučajno, paket mera još uvek evoluira i proces integracija još uvek predstavlja učenje kroz rad za EU. Postoji saglasnost između Zagreba i Brisela da ne bi trebalo dozvoliti da se bilateralni sporovi pretvore u prepreke za evropske integracije Hrvatske koje su pretvorene u neku vrstu dogme politike EU – uprkos negativnom iskustvu sa sporom oko slovenačko-hrvatske granice. Ovakva politika nesuočavanja sa bilateralnim problemima je pomerila neke od sporova na kraj procesa pridruživanja Hrvatske i stvorila je određene probleme – više sa BiH nego sa Srbijom. Ovaj učesnik u diskusiji je dodao da je Evropska komisija nedavno istakla da je izvukla određene pouke iz ovog iskustva i da će promeniti svoje postupanje prema bilateralnim sporovima u budućoj politici integracije, ali i dalje nije jasno na koji način će EK prilagoditi svoj pristup.

Osim bilateralnih sporova, jedan od govornika je naveo veliki broj promena koje bi se desile u Hrvatskoj kada ona pristupi EU, a koje bi uticale na Srbiju: Srpske kompanije bi dobile pristup javnim nabavkama u Hrvatskoj; kako su trgovinski odnosi regulisani SSP-om između Srbije i EU, kupovina zemljišta od strane srpskih državljana u Hrvatskoj će potpasti pod četvorogodišnji moratorijum; prava srpskih državljana koji rade u Hrvatskoj će morati ponovo da budu regulisana; srpski državljanin koji imaju dvojno državljanstvo će moći da konkurišu za poslove u institucijama EU; Srbija će moći da iskoristi veća sredstva koja će Hrvatska kao zemlja članica EU dobijati za projekte prekogranične saradnje.

Još jedna važna tema na koju je diskusija bila usmerena je transfer znanja i iskustva iz procesa pristupanja EU iz Hrvatske u Srbiju. Jedan srpski zvaničnik je naglasio da je Srbija imala odličnu saradnju sa Zagrebom kada se radi o pristupu znanju državnih zvaničnika u oblasti evropskih integracija. On je objasnio da je do sada organizovano 25 seminara i radionica u kojima su hrvatski zvaničnici koji su uključeni u proces pristupnih pregovora Hrvatske obučavali učesnike i prenosili svoje znanje. Preko 800 zvaničnika iz raznih državnih institucija u Srbiji je učestvovalo u ovim obukama. Dodao je i da se planira intenziviranje ovih aktivnosti. Jedan od učesnika iz Hrvatske sa iskustvom u pristupnom procesu i institucijama EU u Briselu je podelio svoje uvide kao važne pouke za proces integracije Srbije. On je izrazio stav da je najvažniji efekat ulaska u EU za novu zemlju članicu upravo regulatorni efekat. Tako će Hrvatska, na primer, morati da otvori svoj energetske sektor nakon 1. jula. On je istakao da će evropske integracije za sve ostale zemlje kandidate sa Zapadnog Balkana predstavljati izazov jer se ambijent unutar same EU promenio. Proširenje nije više ključna tema u EU. U Evropskom parlamentu postoji ograničen broj poslanika koji se konstantno bave Balkanom. Nijedan novi poslanik nije dodat

toj grupi, dok istovremeno neki od trenutnih poslanika mogu napustiti parlament jer predstoje izbori za Evropski parlament koji će se održati u maju 2014. Govornik je naglasio i da će se pristupni proces Srbije odvijati uporedo sa transformacijom same EU. Ipak, naglasio je, uspeh će prevashodno zavisiti od reformske politike Beograda. U Hrvatskoj, dodao je, nekih 3.000 ljudi u državnoj administraciji je radilo na evropskim integracijama. Ovaj hrvatski učesnik je dao veliki broj preporuka srpskim učesnicima. Pomenuo je i potrebu za formiranjem pregovaračkih timova za sve oblasti pravnih tekovina i izneo je mišljenje da bi najbolje bilo da ti timovi budu sačinjeni od eksperata. Pored toga, naglasio je i značaj toga da zemlja kandidat razvije strategiju komunikacije sa EU.

Na kraju je istakao da je postojao širok politički konsenzus među ključnim političkim silama u Hrvatskoj po pitanju evropskih integracija i naveo je to kao važan preduslov za uspešan pregovarački proces. Ovu ideju je osporio drugi učesnik u diskusiji koji je rekao da su konsenzus koji je postignut u Hrvatskoj između vlade i ključnih opozicionih partija i nakon toga direktno uključivanje opozicije u pregovore sa Briselom doveli do neke vrste „obustave parlamentarnog procesa.“ Imajući u vidu slabu parlamentarnu tradiciju postjugoslovenskih država, on ovo smatra problematičnim propratnim efektom. Slab parlamentarizam u Srbiji predstavlja možda čak i trajniji problem nego što je to u Hrvatskoj. Govornik iz Hrvatske je uzvratilo rekavši da ne vidi da se dogodila obustava parlamentarnog procesa i izrazio je stav da je zadatke pristupnog procesa teško rešiti ukoliko ne postoji makar osnovni politički konsenzus. Drugi učesnik iz Hrvatske je zauzeo drugačiji stav. On je izrazio svoju podeljenost po ovom pitanju kroz odmeravanje između potrebe za političkim konsenzusom nasuprot njegovom negativnom efektu – obustavi parlamentarnog procesa. On je istakao da je jedan deo tog političkog konsenzusa bio problematičan. I u Hrvatskoj i u Srbiji su postojale „iracionalne saglasnosti“ sa kojima se sama društva nisu još suočila – posebno sa onima iz 90-ih godina. U Hrvatskoj je politički konsenzus po pitanju evropske budućnosti i procesa integracija bio „prilično iracionalan i mitski“. Ono što je takođe bio problematičan aspekt političkog konsenzusa je činjenica da je to bio „konsenzus elite“ koji je doveo do procesa evropskih integracija i reformske politike koji je vodila elita i u kome je elita dominirala. Ovaj govornik je zaključio da „hrvatsko iskustvo sa konsenzusom treba da bude poučno za Srbiju“.

Nekoliko učesnika iz Hrvatske je razgovaralo o budućnosti saradnje između Hrvatske i Srbije i njenoj ulozi u široj regionalnoj saradnji na Zapadnom Balkanu. Jedan od njih je izneo mišljenje da „region nije nevažan za Hrvatsku i Srbiju.“ Region pruža značajan potencijal za obe zemlje. Naglasio je da u Hrvatskoj postoji spremnost za buduću saradnju sa Srbijom i ukazao na činjenicu da Hrvatska „nije imala takav odnos sa Slovenijom.“ Što se tiče bilateralnih sporova, objasnio je da su „otvorena bilateralna pitanja takođe imperativi za saradnju.“ Još jedan od hrvatskih govornika se takođe dotakao budućeg pozicioniranja Hrvatske naspram regiona Zapadnog Balkana nakon što ta država postane članica EU. Tokom prethodnih godina, istakao je, u Hrvatskoj je bila dominantna neka vrsta stava u kome se „bežalo od regiona“. Taj stav se u skorije vreme promenio. Prvi govornik je postavio pitanje modela saradnje koji bi zemlje u regionu trebalo da izaberu, osvrćući se na druge primere kao što su zemlje Beneluksa ili Nordijske zemlje. On je predstavio konferenciju skupštinskih odbora za spoljnu politiku zemalja Zapadnog Balkana kao uspešan format regionalne saradnje. Skupštine Hrvatske, Srbije, BiH i Crne Gore učestvuju u ovoj inicijativi i do sada su organizovana dva sastanka. Drugi učesnik je ukazao na činjenicu da će Srbija

preuzeti predsedavanje OEBS-om 2015. godine. Ovo će biti prvi put od kraja rata u Jugoslaviji da neka zemlja Zapadnog Balkana zauzme tu poziciju i biće značajan korak za celokupan region.

Nekoliko učesnika u diskusiji je pomenulo odnos Hrvatske i Srbije sa Bosnom i Hercegovinom. Jedan od hrvatskih učesnika je izneo stav da je BiH i dalje jedno od najznačajnijih otvorenih pitanja u regionu. Približavanje Hrvatske i Srbije bi moglo pomoći u rešavanju bosanskog problema. Ovaj stav je doveo u pitanje drugi učesnik koji je istakao da je Bosna problem koji je stvorila Evropska unija. On je deo sveukupne slabosti spoljne i bezbednosne politike Unije, što je posledica sveobuhvatne trenutne krize u EU. On je insistirao na tome da bosanski problem stoga može rešiti samo EU, a ne njeni susedi, što su pokazali i poslednji pokušaji, posebno od strane Zagreba. Dodao je i da su i Hrvatska i Srbija trenutno ujedinjene u svom „begu od Bosne“. Ukazao je na činjenicu da će od 1. jula pomenuta dva suseda Bosne i Hercegovine biti u veoma različitim pozicijama. Hrvatska, kao država članica EU, će imati priliku da direktno utiče na politiku EU prema Bosni. Hrvatski govornik je rekao i da se trenutna tendencija izbegavanja bavljenja Bosnom i Hercegovinom u Hrvatskoj neće završiti od jula jer Hrvatska još nije definisala novu politiku prema BiH, što nije učinila ni Srbija. Dodao je i da postoji nekoliko pitanja, kulturnih, lingvističkih i identitetskih veza sa Bosnom zbog kojih ni Hrvatska ni Srbija neće moći da u potpunosti „pobegnu od Bosne.“

Organizatori i učesnici su se generalno složili da se dijalog koji je vođen tokom jednodnevnog okruglog stola pokazao kao plodotvoran i naglasili su potrebu da se ovakve diskusije organizuju češće.

Autori: Bodo Veber i Kurt Basuener